

Arhivski podaci o svjetioniku „Struga“ na Lastovu

Radojica Barbaljić, Rijeka

Među naše najstarije pomorske čuvane svjetionike smatraju se Savurdija, Porer i Struga na Lastovu. To su svjetionici, koji su u prvim desetljećima prošlog stoljeća bili aktivirani u svrhu poboljšanja plovidbenog pravca Južni Jadran—Trst. Tek kasnije osobito u drugoj polovici prošlog stoljeća dolazi do aktiviranja drugih važnijih svjetionika i pomorskih svjetala u unutarnjim plovidbenim pravcima, duž otoka i kopna.

U arhivu naših Lučkih kapetanija pogotovo onima, koji su sačuvani i spašeni nailazimo na niz okružnica i uputstava za pomorce prigodom aktiviranja nekog svjetionika ili obalnog svijetla. Pisani stilom tadašnje administracije oni su istovremeno i odraz brige i pažnje tadašnjih pomorskih uprava za sigurnost noćne plovidbe morem, te danas predstavljaju dragocjeni dokumenat za proučavanje naše pomorske prošlosti, a osobito početaka naše pomorske rasvjete.

Pregledavajući arhiv Lučke kapetanije iz Bakra naišli smo na nekoliko dokumenata, koji osvjetljavaju brigu oko aktiviranja pomorske rasvjete na našoj obali. Jedni od tih odnose se na uspostavu pomorskog, svjetionika na Poreru, koji je bio aktiviran 1846. godine, no na komu se radilo već 1832. Drugi se odnose na uspostavu obalnog svijetla na južnoj obali Lastova na obronku Skriževa po prilici na poziciji gdje je kasnije bio postavljen pomorski svjetionik Struga.

Guverner u Trstu, koji je ujedno imao pod sobom organizaciju pomorske uprave nad Istrom i Dalmacijom, dostavio je riječkom guverneru dopis da je 26. rujna 1839. aktivirano na južnom dijelu otoka Lastova *prigodno obalno svjetlo* na tru luke Portorus u pravcu juga, zapravo na mjestu nazvanom od stanovnika Lastova »Stiene grande«. Ovo svjetlo bilo je postavljeno kako smo rekli, privremeno kako bi se pokusima i zapažanjima dobivenim od pomoraca koji plove ovim predjelima moglo utvrditi, da li je mjesto izabrano za izgradnju svjetionika »il più addatato«, a isto tako da li odgovaraju »efetti della luce che emana« namijenjenoj svrsi.

Guverner Trsta ovim dopisom zamolio je riječkog guvernera da putem podređenih lučkih kapetanija na Rijeci,

u Bakru i u Kraljevici budu od pomoraca, koji su od kraja rujna 1839. plovili ovim predjelima prikupljeni svi podaci, koji se odnose koliko na poziciju predviđenu za uspostavu pomorskog svjetionika, toliko na sam efekat svijetla! Riječki guverner je zamolbu prosljedio podređenim lučkim kapetanijama.

Nije nam poznato da li je riječka Lučka kapetanija prikupila zatražene podatke, pošto nam njezin arhiv nije momentalno pristupačan, no zadovoljuju nas podaci prikupljeni od bakarske Lučke kapetanije.

Početkom studenog 1839. doplovio je iz Stona u Bakar lošinjski brigantin »Ceto« pod zapovjedi kap. Josipa Hreljića, pa je nakon što je kapetaniji podnio izvještaj o putovanju dao također podatke o svjetioniku na južnom dijelu Lastova. Premda Hreljićev izvještaj ne doprinosi mnogo teži na podignuće stalnog svjetionika na rtu Struga, ipak je on interesantan po načinu kojim je kap. Hreljić izrazio potrebu uspostave svjetionika. Kap. Hreljić je plovio noću od 20. na 21. listopada 1839. baš onim predjelima, ali nije zapazio ni svjetlo ni svjetionik, pošto je zbog kiše i sumaglice plovio oko 20 NM južnije od otoka. Međutim kap. Hreljić je smatrao potrebnim izraziti svoje uvjerenje, da je veoma potrebna uspostava svijetla na tom mjestu, pošto ovi predjeli predstavljaju »gravi pericoli ai naviganti«, pa bi uspostavom svijetla ove opasnosti »andrebbero totalmente e cessare« i na taj način bi se uvodilo javnoj pomorskoj sigurnosti.

Lučka kapetanija u Bakru dostavila je riječkom guverneru *izvještaj kap. Hreljića tek 12. prosinca iste godine*, očekujući vjerojatno još neki izvještaj od pomoraca, no kako ga nije bilo, dostavila je Hreljićev izvještaj sa napomenom, da će nastojati da pribavi još koje stanovište kapetana ili upravitelja manjih brodova.

Neznamo da li je Hreljićev izvještaj doprinio uspostavi svjetionika na obroncima Skriževa, no iz starijih popisa svjetionika poznato nam je da je svjetionik bio aktiviran iste godine, te da je poboljšan 1851. god. izgradnjom zgrade čuvanog svjetionika na vrhuncu rta na visini od 104 metra sa dometom od 25 NM.